

Teză de abilitare

Configurări ale sferei publice naționale în context european.

Provocări discursive și identitare

Rezumat

Lucrarea de față constituie o sinteză a cercetărilor personale efectuate în ultimii 24 de ani de activitate în învățământul superior, domeniul științe ale comunicării, cu precădere, după dobândirea titlului de doctor în filologie (București, 2002), care se circumscriu, în marea lor majoritate, analizei mass-media românești din perspective multiple: normativă, discursivă și cea a transformărilor identitare și profesionale în diverse etape temporale. La acestea se adaugă o serie de texte (articole, cărți, participări la conferințe) care concretizează interesul meu din ultimii ani pentru studierea fenomenelor sociale și mediatice în context european.

Literatura științifică ce are ca obiect de cercetare și de analiză sfera publică, fie că ne referim la lucrările „părinților fondatori” ai domeniului sau la lucrări mai recente, dedicate sferei publice europene, rețelelor globale și mutațiilor suferite de jurnalism în ultimii 10 ani în contextul crizei economice și a concurenței acerbe cu new media, a fundamentat ideea că sfera publică constituie cadrul teoretico-metodologic adecvat integrării analizelor de media, fie ele empirice, profesionale sau de discurs. Studiile punctuale propuse în cele ce urmează analizează în detaliu unul dintre actorii cei mai importanți ai sferei publice, respectiv mass-media, cu componentele considerate de noi esențiale: identitatea și normele profesionale și discursul jurnalistic cu tot ceea ce implică acestea la nivel metodologic și analitic. Aceasta a fost premisa care a stat la baza elaborării și publicării studiilor și volumelor subsemnatei pe această temă în reviste de specialitate sau la edituri de prestigiu din România și din străinătate sau în volume tematice.

Prima parte a acestei lucrări (capitolele 1-3) structurează direcțiile fundamentale ale cercetărilor noastre, după cum urmează: 1. sfera publică – încadrare teoretică, analiza sferei publice românești; 2. analiza comparativă a discursului jurnalistic românesc, cu accent pe perioada totalitară și posttotalitară; 3. transformări identitare și discursive ale jurnalismului românesc, în etape temporale distincte 4. analiza practicilor, a normelor și a valorilor profesionale jurnalistice în spațiul cultural românesc.

Studiul conține referiri consistente la teoria sferei publice, abordări asupra sferei publice europene emergente, precum și studii de nișă, cercetări originale privind modul în care concepte precum „Europa” și „europenizare” au devenit operaționale în spațiul public românesc, în contexte istorice diverse. Problematizarea sferei publice face dese trimiteri la mass-media, deoarece acestea participă activ la constituirea, deconstituirea și transformarea spațiului public, privit ca una din formele de publicizare a evenimentelor, informațiilor diverse, discursurilor cu relevanță în orice context istoric și cu efecte măsurabile pe termen lung. Interesul pe care îl acordăm sferei publice în aproape toate lucrările noastre derivă din faptul că ea constituie acea parte a vieții sociale în care cetățenii pot face schimb de opinii pe probleme importante pentru binele tuturor, fiind atașată exercțiului public al rațiunii, ca parte a procesului de democratizare a societății. Sfera publică devine, în aceste condiții, o sursă de emancipare socială, atunci când interesul public rezultă dintr-un consens rațional, bazat pe discuții practice între actorii sociali.

Mass-media, actor principal al sferei publice, sunt operaționalizate la nivel discursiv prin abordări comparative (perspectiva discursivă națională /vs./ perspectiva discursivă europeană, presa românească actuală /vs./ presa comunistă /vs/ presa postcomunistă, în materie de tematici privilegiate și strategii redacționale promovate de media). Astfel, abordarea comparativă și analiza de discurs, în varianta ei pragmatică, constituie modalitățile de abordare adecvate obiectivelor vizate. În analizele pragmatice ale discursului mediatic, am evidențiat rolul determinant al contextului ideologic, istoric și al tradiției culturale, în procesul de producție jurnalistică. O altă dimensiune luată în considerare în analiza procesului de construcție a semnificațiilor în spațiul public este adecvarea strategiei discursive, în raport cu finalitatea discursului și a așteptărilor unui public cu profil bine conturat. În lucrările din ultimii

ani, am avut în vedere și ingerința actorului supra-național Uniunea Europeană, cu precădere după aderarea României la UE. Corpusul cercetarilor noastre a fost în permanență presa scrisă centrală din România, supusă constant transformărilor, atât din punct de vedere structural, cât și identitar, inițial sub influența expectațiilor produse la nivel social, politic și cultural pe etape istorice: înainte și după 1947, după decembrie 1989, înainte și după 2007, sub presiunea „alinierii” la procesul de reintegrarea în „familia” Uniunii Europene.

Punctul de inflexiune al analizelor media și al focusului pe discursul academic normativ îl constituie interesul permanent față de studiul complex al identității profesionale a jurnalistilor români, cu o componentă diacronică semnificativă.

A doua parte (capitolul 4) a prezentei lucrări conține planurile de evoluție și de dezvoltare a carierei profesionale, științifice și academice, pornind de la principalele direcții de cercetare ale demersului nostru științific, așa cum au fost identificate în prima parte. Obiectivele propuse aici vizează evoluția mea ulterioară în cadrul Școlii Doctorale de Relații Internaționale și Studii de Securitate (RISS) a Universității Babeș-Bolyai din Cluj, în domeniul Relații internaționale și studii europene, printr-o integrare adecvată a provocărilor din domeniul comunicării în contextul strategic al relațiilor internaționale și al studiilor europene.